

ဝေါဟာရမန် ‘ကရေ့’ ဝှံ့ အတိုင်ပွဲက်အွာဟာလီဒေမူး အဓိပ္ပါယ်ဧည့်တိတ်ဒ်အာ(၃)သ်ရ။ ကရေ့ မွဲကုဒိုင်ပသဲဒိုင်ဆု ကောန်ဏှ်တအ်မစံက်ဝေင် မခဉိုဝေင်ဂှ် ဗတ်ဗွာ ‘ကျင်’/‘ဂျင်’၊ ဗတ်အေင်လိက် ‘a top’ ဂှ်လေဝ် ဗတ်မန်ဉ်းကော်ကရေ့မွဲသ်။ အတိုင်မကျင်ပဲသုတ်ဇာတ် ဗွဲဝေါဟာရဗွာခေတ်တဲ ကာန် ‘ဘောလုံး’ ကို၊ ဗတ်ဗွာခေတ်တြေံ ‘ကျင်’/‘အိမ်ကျင်’ ကို၊ ဗတ်အေင်လိက် ‘a ball’ ဂှ် လေဝ် ဗတ်မန်ဉ်းတမ္ဘာကော်ကရေ့မွဲသ်။ မွဲသ်ပုန်ဂှ် ‘a windlass or capstan’ မဒ်ရ။ **(windlass: n. machine for lifting or pulling: ဝန်တင်ဝန်ချစက်။/ capstan: ကျောက်ဆူး ကြိုးတင်ချစက်။/ ရှေ့ဆောင်အဘိဓာန်။ ဦးလွင်ဦး။)**

ဝေါဟာရမန်တြေံ ‘ကရေ့’ ဝှံ့ ဗွဲဝေါဟာရပဉ္စိတုန် တုပ်ကို ‘ဂေဏ္ဍု’/‘ဂေဏ္ဍုက’ ရ။ ပွဲအဘိ ဓာန်ပဉ္စိဗွာ(ဦးဟုတ်စိန်)ဂှ် ‘ဂေဏ္ဍု’/‘ဂေဏ္ဍုက’ ဂှ် ဉ်းကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် “ကျင်။ ကျင်ပု။ အိမ်ကျင်။ ချည်ထုံး။ ကစားသောဘောလုံး။” ရ။

အတိုင်မဟိုထွေးလဝ် ဗွဲလ္လုဝှံ့ဂှ်ရ ဝေါဟာရပိုမန် ‘ကရေ့’ ဝှံ့ အဓိပ္ပါယ်ဧည့်တိတ်ဒ်ဒ်(၃)သ်ဂှ်ရ ဒွဲဧည့်ကိုဧည့် ပိုဒးရပ်စပ်စကာရောင်။ ယှ်ပွဲဘာသာလိမ္မဲကိုဒ်ရ ဝေါဟာရမွဲမွဲဂှ် အဓိပ္ပါယ်ဧည့်ဟံ့ကမွဲ သ် နွံမာန်ရ။ ကုဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ် ‘ကရေ့’ ဝှံ့ ပိုတိအဓိပ္ပါယ်ဧည့်တဲရ။ ပိုကလေင်စကာဧည့် ထေက်ဟံ့ထေက် ပိုဒးသ္မုတ်သ္မုတ်ရ။ စူးဒးစကာတ်ဝေါဟာရတို့ ‘မခွဲကျာ’ ဝှံ့ ပိုဉ်းဂမ္တိုင် ကလေင်စကာတ် ကုဝေါဟာရ ‘ကရေ့’ ဝှံ့ဏအ် ထေက်ကြိုက်ဗွဲမလောန်ရောင် နလညာတ်အဲမွဲ ပွေဟ်ညာတ်စိုတ်ရ။ တုပညာလိက်ပတ်မန်ပိုတဲဏအ်တအ် ဩဝ်ချပ်ဗစာအိုတ်ညိအ်။

“to play football” ဂှ် “ဝေင်တေအ်ကရေ့”၊ “to play volleyball” ဂှ် “ဝေင်ဂဗးကရေ့”၊ “to play basketball” ဂှ် “ဝေင်ဒဗိုတ်ကရေ့” ရ်သ်ဝှံ့ ဂပ်ဂပ်ဗုပ်ဗုပ်စကာဝှံ့ကိုဟေင်ရောင် အဲ ညာတ်စိုတ် ဗွဲမလောန်ရ။

(၉) ဆိုက်။ ဆိုက်ညွန်/ဆိုက်ညောန်။

နူအဲညောတ်တဲတဲ အဲဝှံ့မိင်ကျင်ဒိုင် မွဲဟ်ဇော်ဇော်တအ်မဟိုတ် “မွဲဏအ် လွကိုကာတ်သို” ဂလာန် သ်ဝှံ့ကို။ “မွဲဟ်အယုတ်ဏအ် လွကိုကာတ်သို” ဂလာန်သ်ဝှံ့ကို ဉ်းတအ်မဟိုကျင် အဲဝှံ့ကေင်မိင် ဒိုင် မွဲမွဲမွဲရ။ အကြာမွဲဟ်အယုတ်ဇော်ဗျုတအ်ဂှ်လေဝ် ရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရမကျင်နူဗွာ ‘ကာတ်’ ဏအ်မူး ပွဲအကြာမွဲဟ်သုတ် မွဲဟ်ညောတ်တဲတအ်ဂှ် မူသ္မုက်ဂးနွံဏီရော။ နူကိုမွဲဟ်ဇော် တအ်ဂှ်မွဲအဆံင် ကလိဝှံ့တအဲကွဲဝေါဟာဗွာဏအ်ဖအိုတ်ရ။ ဝေါဟာရမကျင်နူဗွာ ‘ကာတ်’ မူးဝှံ့ ဏအ်ဂှ် ဉ်းဧည့်ဟံ့ဝှံ့တိုန်စိုပ်ကျင် ပွဲလိက်မန်ခေတ်ပိုတဲဏအ်ဂှ် ထေက်ကိုပိုဒးတာတာမင်မွဲအာရောင်။ ဝေါဟာရ ‘ကာတ်’ ဏအ်ဂှ် ဧည့်ကျင်နူဝေါဟာရဗွာမူး ‘ကပ်’ ဂှ်ရ။ တွဟ်နကေတ်အဓိပ္ပါယ်သ် ဏအ်ဂှ် ဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ်တအ်ဂှ် ဟံ့မွဲရောင်သူးဟာ? ဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ် နွံတ်ဟေင်ရ။ ဝေါ ဟာရမန်ပိုဉ်ဉ်တအ်ဂှ်နွံတ် ပိုဟံ့ရပ်စပ်စကာတ် ပွမဒးဧည့်ကေတ်စကာတ်ဒိုင် ဝေါဟာရဂကျဉ်းတွဟ် တအ်သ်ဏအ်မူး ဝေါဟာရမန်ပိုဉ်ဉ်တအ်ဂှ် ဗြိုက်တို့ဟံ့လေင်အာအိုတ်ရောင်။ ဟိုတ်ဂှ်ရ စူးဒးဟို

ချူတ် “မ္ဗဏအ် လွက်ကတ်သို” ၎် “မ္ဗဏအ် လွက်ဆိုက်သို” ကို၊ စူးဒးဟိုချူတ် “မ္ဗိဟ်အယုတ် ဏအ် လွက်ကတ်ဝိုင်” ၎် “မ္ဗိဟ်အယုတ်ဏအ် လွက်ဆိုက်ဝိုင်” ကို၊ သာ်ဝံစကောအာ အရေဝ်ဝေါ ဟာရမန်ဇကုဉ်ဉ်တအ်ဂ်ညိအ်။

ဝေါဟာရမန်ဇါ ‘ဆိုက်’ ကျောံ ‘ညန်’/‘ညောန်’ ဝံဂ် မ္ဗုလအာအိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ synonyms ရ။ ပံင်စပ်သွမ္တဲတုလေဝ် စကောတ်မာန်၊ မွဲမွဲတုဟ်ခြာလေဝ် စကောမာန်ဟေင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ဆိုက်’ ကျောံ ‘ဆိုက်ညန်’ ဝံ ပွဲလိက်မန်တြံတအ်ဂ် ညးတမ္ဘာတအ်စကောတ် ဤင်သန် ဟေင်ရ။ ဆဗ္ဗတ်ညိည အဲပိတ်ထွေးကိုဗွဲသွပ်ဝံရ။

- ပွဲကာလသွပ်တဲ တဲမဂ္ဂုအာဂ် သွာံဇာဒိသိုင် ခေံဂြောပ်စုတ်ပွဲစးဂဒြာတဲ ပွဲခံက်ဗူဇြောံ ကမ္ဗိုင်ညးဂ် ခေံဗလးဏာကိုစရ။ တုဗူတအ်ညာတ်တဲ ဇာဒိသိုင်ရေင်ဂးတဲ ဟံင်ခေံကိဂဒြာ ဘတဲ ဒြေပ်စအာကွာန်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၁၈၉။ ပ-၅၃၄။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ (မြည်းရှင် သည်) မြည်းဉ် ခြသေံရေကိုရုံ၍ မုယောခင်းဉ် လွတ်၏။ လယ်စောင့်ကုန်သောသူတို့သည် ခြသေံဟူသောအမှတ်ဖြင့် ထိုမြည်းသို့ ချဉ်းကပ်အံ့သောငှာ မဝံ့ကုန်သဖြင့် အိမ်သို့သွားကုန် ၍ လယ်ရှင်တို့အား ကြားကုန်၏။ (၅၅၀။ ၃-၁၅၃။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ He turned the ass loose in a barley field with the lionskin on. The watchmen thought it was a lion, and durst not **come near**, but fled home and gave the alarm. (The Jataka: Vol. I & II: Book II: p-76)
- ပွဲကာလဂ် ညးပရာပ်နင်စိင် ပွဲဇရေင်ညးပိစောပ်ပိဂ်ရ။ စိင်တံဂ် ဟံင်လုပိခေံကိတဲ ကရေကို ရမ္ဗာင်တဲ ဒြေပ်ဒအာအိုတ်ရ။ တဲကေတ်နင်စိင်သွာင်ပွန် စိင်တံဂ်ဟံင်လုပိ ကရေရမ္ဗာင်တဲ ဒြေပ်ဒအာအိုတ်ရ။ (၅၅၀။ ၉-၃၁။ ပ-၉၉။ အစောံ။) ပွဲမုဗ္ဗာ/ ထိုအခါ ထိုသူတို့အား နင်းစိမ့်သောငှာ ဆင်ကိုဆောင်ကုန်၏။ ထိုဆင်သည် ဆောင်အပ်ကုန်သော်လည်း အနီးသို့ ကပ်ခြင်းငှာ မဝံ့။ သည်းစွာသော အသံကိုပြု၍သာလျှင် ပြေး၏။ တပါးသောဆင်ကို ဆောင်ကုန်၏။ ထိုဆင်တို့သည်လည်း ထိုအတူသာလျှင် ပြေးကုန်၏။ (၅၅၀။ ပ-၁၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေဂံလိက်/ Then the elephant was brought in to trample them to death. Yet lead him as they might, he would not **approach** them, but fled away trumpeting loudly. Elephant after elephant was brought up; -- but they all fled away like the first. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-78)
- “ယံတုညး၊ မ္ဗိဟ်ကမ္ဗတ်ဗွဲဂ် လွက်ခေံကိဉ်ဉ်ဉ်၊ ခမိတအ် နိမန်ဖျဲတဲ စဖာပ်ဗစ ပွဲရှင်စိင်ဂ်ရ အ်။ ညာတ်ဒေတ်ခမိတအ်ဂ်တဲ စိင်ဝံ သတပ်အာရအ်” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၂၆။ ပ-၈၅။ အစောံ။)

- “ဟဲကလော်၊ အဲပွဲဟ်ကုအဲတု အဲမကျင်ရောင်၊ ဖေံလွဆိုက်ညွန်အဲ။ ယံကျင်ကိုအဲမူး နကံအဲဖျင်လင်ဂိုဂ် အဲပန်ပျောပ်ဖေံရ” ဗောဓိသတ်ဂး။ (၅၅၀။ ၉-၅၅။ ပ-၁၇၇။ အစွောံ။) ပဲ့မူဗွာ/ “ဘီလူး၊ ငါသည် ကိုယ်ကိုကြံ၍ တောအုပ်သို့ဝင်၏။ သင်သည် မမေ့မလျော့ ငါ့အထံသို့ချဉ်းလော။ အဆိပ်လူးသောမြားဖြင့် သင့်ကိုပစ်၍ ဤအရပ်ပင်လျှင် သတ်အံ့” ဟု (ဘုရားလောင်းသည် ဘီလူးအားခြိမ်းခြောက်၏။) (၅၅၀။ ပ-၂၆၀။ ညောင်ကန်။) (ဖေံလွဆိုက်ညွန်အဲ = ငါ့အနားသို့ မကပ်လာနှင့်) ပဲ့မူအေဂံလိက်/ “Ogre,” answered the Bodhisatta, “I knew what I was doing when entering this forest. You will be ill-advised to **come near** me. For with a poisoned arrow I will slay you where you stand.” (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-138)
- “—၊ ကာလတလည်းနွံဂ် တြုံတအင်ဂံင်ဆိုက်ညွန်အဲဂ် ဟဲ့ရ။ တုညးဟံမဲတု ပြောဟိတ်ပအနိုင်အိုင်ကိုအဲ၊ အဲဟံဒေတ်ဗက်စိတ်ပြောဟိတ်တု ပြောဟိတ်ဂေက်ဂြုသရ အလုံကုအဲရ ပြောဟိတ်ပ” (ဂွကျပ်ဟိုဗျိုသိုင်ရ။) (၅၅၀။ ၉-၂၂၀။ ပ-၆၂၁။ အစွောံ။) ဗတ်ဗွာ/ “မြတ်သောမင်းကြီး၊ သင်မင်းကြီးရှိစဉ် ယောကျ်ားတို့သည် အကျွန်ုပ်အား ချဉ်းကပ်ခြင်းငှာ မဝံ့ကုန်။ သင်မင်းကြီးမရှိစဉ် ပုရောဟိတ်သည် အကျွန်ုပ်အား အနိုင်အထက်ပြုကျင့်၏။ အကျွန်ုပ်သည် ပုရောဟိတ်၏အလိုသို့ မလိုက်သည်ဖြစ်၍ ပုရောဟိတ်သည် အကျွန်ုပ်၏တစ်ကိုယ်လုံးကို အနာတရဖြစ်အောင် ပြုကျင့်၏” ဟု မိဖုယားသည် မင်းအားဂုံးတိုက်၏။ (သုတေသီ)

((((((((((((((((((())))))))))))))))))))

ကလိ။ ကလိကျေံ။ ကလိကျေံဗုတ်။

ဝေါဟာရ ‘ကလိ’/‘ကလိကျေံ’ ဝွံ ပဲ့ခေတ်ပိုလျှက်ဏအ် ညးဂမ္တိုင်ဟံတီဟံရပ်စပ်ဂ်ဒ်တု ဗျိုက်တို့ဒိုင်ရောင်။ ဝေါဟာရ ‘ကလိလောန်’ မွဲဟေင် ညးဂမ္တိုင်တီတု ရပ်စပ်စကာတ်ဒိုင် ပဲ့ခေတ်တူဏအ်ရ။ ဗွဲစွတ်တုန် ပဲ့ဝေါဟာရ ‘ကလိလောန်’ မူးဝွံဂ် (ကလိ + လောန်) ဝေါဟာရဓါမ ပံင်စပ်လတ်တု မဒ်တကြိယာပံင်ကောံမဲ (a compound verb)ရ။ ဗွဲစွတ်မူး ‘ကလိ’ မွဲမခေတ်လေဝ် အဓိပ္ပါယ်နွံ၊ ‘လောန်’ မွဲမခေတ်လေဝ် အဓိပ္ပါယ်နွံရ။ ‘ကလိ’ ကို ‘လောန်’ ဝေါဟာရဓါဝွံ မွဲလအာအဓိပ္ပါယ်မတုပ်သွဟ် မဒ်တ(synonyms)ရ။

ဝေါဟာရ ‘ကလိ’/‘ကလိကျေံ’ ဝွံ ဒ်ပိုဒ်ကြိယာမဲတု မွဲအဓိပ္ပါယ် ‘လောန်’ ‘ကလိလောန်’ ‘လောန်စက်’ ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ် ‘စုတ်’ လေဝ် စကာမာန်ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန်အေဂံလိက်အ္စာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ကလိ’ ဂ် ညးကိုလ်အဓိပ္ပါယ် (v) to pass, to pass away, to die တု ‘ကလိကျေံ’ ဂ် ညးကိုလ်အဓိပ္ပါယ် (v) to pass, to leave behind ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်မန်ဗွာအ္စာထောန်သိုင်ဂ် ဝေါ

နဲးသက်လောန် (ညွန်သုတေသနလိင်္ဂပတ်မန်—ကွီနီချိုင်အမေရိကန်)